

Kun pahoja rakennuksia tapahtuu hyvillä ihmisillä

Anne Haila

Michael Sorkin & Sharon Zukin (2002): *After the World Trade Center. Rethinking New York*. Routledge: New York and London

Michael Sorkinin ja Sharon Zukinin toimittamassa teoksessa *After the World Trade Center* toistakymmentä newyorkilaista kirjoittaa syyskuun 11. päivän tapahtumasta. Marshall Berman otsikoi kirjoituksensa ”Kun pahoja rakennuksia tapahtuu hyvillä ihmisillä” ja kertoo hetkestä, jolloin hän näki televisiosta suorana lähehtyksenä toisen lentokoneen osumisen torniin. Hänen ensimmäinen ajatuksensa oli, ”hyvä Jumala, aivan kuten kirjassani *All That Is Solid Melts Into Air*”. Hetkeä myöhemmin häntä hie-män hävetti ja hän pohdiskeli, ”mikä minussa on vikana, rakennusten ja ihmisten kappaleita lentelee ilmassa ja minä ajattelen kirjoittamiani teoksia”. Pian hän kuitenkin huomasi, että niin muutkin tekivät: koko kauheus pyöri oman itsen ympärillä.

Mentaalinen uppoutuminen

Toinen tunnettu kaupunkitutkija David Harvey toteaa artikkelissaan, että kaksoistornin tuho sai aikaan jotakin hyvää. Kokonaista kolme päivää amerikkalaiset saivat nauttia televisiosta ilman mainoksia ja seksiskandaaleja. Lyhyen ajan kollektiiviset arvot näyttivät olevan tärkeämpiä kuin yksilön arvot. Näytti siltä, että amerikkalaiset yrittivät tosissaan ymmärtää muuta maailmaa. Lyhyen hetken jo näytti siltä, että maailmasta tulisi parempi. Pian kuitenkin palattiin arkipäivään. New York jatkoi olemassaoloaan globaalien finanssipääoman kaupunkina kykenemättä lyömään rahoiksi yhtä maailman suurinta spektaakkelia ja realisoimaan monopoli-maankorkoa tapahtumapaikalta.

Harvey vertaa amerikkalaista ja eurooppalaista uutisointia. Kun BBC tulkitsi tapahtuman hyökkäyksenä globaalia yhdysvaltalaisista rahamaailmaa ja sotilasvaltaa vastaan, yhdysvaltalaisilla tiedonvälityskanavilla tapahtumasta tuli hyökkäys vapautta, amerikkalaisia arvoja ja amerikkalaista elämäntapaa vastaan. Tämä edelleen vahvisti amerikkalaisten emotionaalista asioiden tarkastelutapaa mikä tekee vaikeak-

si sanoa mitään analyttistä tapahtumasta tule-matta leimatuksi kansakunnan viholliseksi.

Irakin sodan jälkeen tuollainen mentaalinen uppoutuminen (*mental embedding*) näyttää edelleen lisääntyneen Yhdysvaltojen tiedotusvälineissä. Michael Massin kertoo (*New York Review of Books*, June 24, 2004) yhdysvaltalaisista lehtimiehistä, jotka kulkevat Irakissa amerikkalaisten mukana ja välittävät amerikkalaisten sotilaiden näkökulman. Sotaakäyvän maan herkässä tunteellisessa tilassa arabialaisen tai eurooppalaisen materiaalin käyttäminen tulkittaisiin helposti antiamerikkalaiseksi.

Arkkitehtuurin tehtävä ei ole tappaa

Mark Wigley vertaa kirjassa New Yorkin rakennusten tuhoa Lontoon, Buenos Airesin, Madridin, Pariisin, Berliinin, Rooman ja Moskovan pommiräjähdyksiin ja toteaa, että rakennusten sortumisessa ja kaupungin hävittämisessä ei ole mitään uutta. New Yorkin tapauksesta tekee erikoisen sen synnyttämä keskustelu arkkitehtuurista.

Taitavasti Wigley paljastaa ne fantasiat, jotka yleensä liitämme arkkitehtuuriin. Ensinnäkin rakennusten tehtävä on suojella. Niiden tulee olla kiinteitä, koska asukkaat ovat hauraita. Rakennusten tehtävä on myös pitää viholliset ulkopuolella ja suoda ihmisille elämä seinien sisäpuolella. On ennenkuulumatonta, että rakennus satuttaisi ihmistä. Pienimmätkin rakennusvirheet ovat etusivun uutisia. Ajatus, että arkkitehtuuri tappaisi, on vielä vaikeammin hyväksyttävissä. Rakennusten myös tulee elää pidempään kuin ihmisten. Rakennuksen menettäminen ei ole vain materiaalisen esineen menettäminen. Surressaan menetettyä rakennusta ihmiset surkuttelevat itseään. Tämä kertoo länsimaisesta arkkitehtuurikäsitelmästä liittämällä yhteen ihmisruumis ja rakennus: rakennukset ovat kuten ruumiimme, vieläpä kaunein ja ihanin ruumiimme.

Terroristit tietävät kaiken tämän. He ovat hyvin perillä länsimaisista arkkitehtuurikäsitelmistä – olihan tunnetuin terroristi Atta saanut kaupunkisuunnittelukoulutuksen Hampurin teknillisessä korkeakoulussa. Terroristeille ra-

kennusten vahingoittaminen on ihmisruumiin vahingoittamista. Uutisoinnissa usein toistetut ilmaukset kertovat tämän: ”haavoittuneet rakennukset”, ”rakennusuhri”, ”kidutetut rakenteet” ja ”tornien kuolema”. Terroristit haavoittavat rakennuksia ja tietävät arkkitehtien lailla, että rakennusten haavoittaminen haavoittaa ihmistä. Myös Georg W. Bush oivalsi tämän ja puhui ”pahantekijöistä, jotka satuttavat rakennuksiamme”.

Syyskuun 11. päivän paradigma

Historioitsija Edwin Burrows (joka on yhdessä Mike Wallacen kanssa kirjoittanut New Yorkin historian *Gotham: A History of New York City to 1898*) muistuttaa, että sota ja väkivalta eivät ole uusia asioita Manhattanilla. Kansainvälisen kaupan ja brittiläisen imperiumin kaupunkina New York on 1600-luvulta lähtien ollut maailmantapahtumien näyttämö. Beverly Gage kirjoittaa vuonna 1920 tapahtuneesta Wall Streetin pommiräjähdyksestä. Tekijää ei koskaan saatu selville, se saattoi olla teollisuusyrittäjien juoni, punaisia ja siirtolaisia kuitenkin syytettiin ja tuloksena siirtolaiset, radikaalit ja reformien kannattajat onnistuttiin marginalisoimaan: uhri, kapitalismi ja Wall Street, saivat sympatiat.

Vuoden 2001 attentaatin seuraukset eivät tässä suhteessa eroa aikaisempien terroristitekojen seurauksista. Mustafa Bayomi kertoi terrorista kuinka hän ja hänen kaltaisensa tulivat Syyriasta, Palestiinasta ja Libanonin vuorilta koska he halu-

sivat vapautta ja uusia mahdollisuuksia. Syyskuun 11. muutti kaiken hetkessä. Bronxissa heidän taksinsa sytytettiin palamaan, Manhattanilla kaksi taksinkuljettajaa piesttiin. Veljenpoika kertoo vanhan setänsä pidättämisestä: ”Hän ei tupakka, ei viina, ei mene minnekään”.

David Harvey puolestaan sijoittaa New Yorkin tapahtumat historian pitkälle aikajanalle ja Fernand Braudelin ja Giovanni Arrighin teorioihin viitaten kysyy, käykö New Yorkille kuten aikaisemmille maailman finanssikaupungeille, Venetsialle, Genovaalle, Amsterdamille ja Lontoolle: onko kaksoistornin pommitus alkusoitto amerikkalaisen vuosisadan päättymiselle ja New Yorkille sen hegemonisena keskuksena.

Onko WTC:n pommitus yksi attentaatti New Yorkissa jatkona aikaisemmille attentaateille? Vai onko se käännteentekevä tapahtuma? Verrattuna tapahtuman käännteentekevyyttä korostaviin tulkintoihin, esimerkiksi Ian Buruman (kyse on Idän hyökkäyksestä länsimaista kaupunkia vastaan), Harvey Molotchin (terrorismia torjumaan on koulutettava kaupunkitutkimuksesta perillä oleva poliisiikaarti) tai Hank Savitchin (kaupunkitutkimuksessa on aloitettava uusi syyskuun 11. paradigma) tulkintoihin, Sorkinin ja Zukinin teos pikemminkin kääntää katseensa tulevaan ja pohdiskelee miten New Yorkista voisi rakentaa paremman kaupungin. Kaikessa kauheudessaan tapahtuma synnytti halun yhdessä rakentaa parempi kaupunki.

Kirjoittaja on kaupunkitutkimuksen professori Helsingin yliopistossa.